

4. Кузьмин В. П. Системный подход в современном познании // Вопросы философии. – 1980. – №1.

5. Розин В.М. Предмет и статус философии образования // Философия образования: сб. научных статей / Отв. Ред. А.Н. Кочергин. – М.: Фонд «Новое тысячелетие», 1996.

6. Слостенин В.А., Исаев И.Ф., Мищенко А.И., Шиянов Е.Н. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений. – М.: Школа – Пресс, 1997.

7. Щедровицкий Г.П. Схема деятельности системно-структурное строение, смысл и содержание // Системные исследования. Методол. пробл.: Ежегодник, 1986. – М., 1987. – С.124-146.

Кропівко В.В.

студентка V курсу

факультету психології, політології та соціології

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЯК ЗРОБИТИ ПОЛІТИЧНИЙ ВИБІР? ВІДПОВІДІ ФІЛОСОФІВ ЕПОХИ АНТИЧНОСТІ ТА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Проблема політичного вибору постає перед будь-яким громадянином демократичних країн. Регулярне проведення вільних та чесних виборів є однією із головних ознак демократії. Вона є також актуальною для сучасної України, як країни, що знаходиться на етапі демократизації, реформування інститутів влади та становлення громадянського суспільства. У таких політичних умовах постає потреба визначення сутності та складових політичного вибору, його фундаментальних основ з метою формулювання відповіді на запитання: «Як зробити політичний вибір?». Така потреба обумовлена тим, що саме політичний вибір громадян є дієвим інструментом розв'язання соціальних проблем, політичних протиріч і конфліктів, він є складовою раціоналізації політичного управління, підвищення ефективності взаємодії органів влади та суспільства.

На думку Д. Яковлева «... утворення та розвиток демократичних інститутів неможливо уявити без раціонального політичного вибору...

У посткомуністичних умовах замість ринкової раціоналізації витрат має місце ерозія інституційної лінії між державою і ринком, коли змішуються управлінсько-політичний і комерційний сектори держави» [1, с. 29].

У виборі (раціональному чи ірраціональному) окремого індивіда віддзеркалюється не лише його власний досвід, переконання та політичні симпатії/антипатії, а й досягнутий суспільством рівень філософських, політичних, соціально-економічних знань, парадигм та підходів.

Саме тому ґрунтовний науковий аналіз політичного вибору громадянина потребує використання методологічного інструментарію сучасної політичної науки та передбачає розгляд основних етапів розвитку наукової думки з проблеми політичного вибору. Мова йде про переосмислення сутності вибору на різних етапах суспільного розвитку, трансформацій уявлень щодо його умов та основних суб'єктів в епоху античності, середньовіччя, Відродження, Нового часу, Просвітництва. А також у подальшому – у модерних суспільствах ХІХ-ХХ століть, де вибір став масовим, плюралістичним, раціональним. Щодо суб'єктів політичного вибору, то вони також змінювались на різних історичних етапах. В античному полісі це демос, аристократія, тирані, у середньовічному місті – правлячі династії та християнська церква, у політизованому середовищі інтелектуалів раннього буржуазного демократичного суспільства – партії, ідеологи, інститути держави (передусім – парламент), політичні лідери.

Історично, перші відповіді щодо здійснення правильного та неправильного політичного вибору було сформульовано в епоху Античності (передусім, такими класиками філософської думки, як Конфуцій, Платон, Аристотель) та Середньовіччя (Н. Макіавеллі, М. Падуанський, В. Оккам). Цими мислителями було вперше поставлено комплекс питань, які напряду стосувались політичного вибору. Реконструюючи уявлення епохи Античності та Середньовіччя щодо політики, політичної діяльності та форм правління можна екстраполювати це на ситуацію політичного вибору. Усі вони є представниками елітистського підходу до політичного вибору, адже вважали, що вибір здатні робити тільки представники еліти, правлячого класу.

На стародавньому Сході, а також у античних містах-державах (полісах) зароджуються джерела філософії вибору. Вихідним пунктом роздумів для філософів епохи Античності стала природа влади. Зокрема, у поглядах китайського мислителя і педагога Конфуція було обґрунтовано цілу низку важливих положень щодо мети та змісту управління державою. Він

сформулював дві рекомендації відносно вибору правителя між добрим та поганим управлінням. Конфуцій вважав головною метою вибору правителя інтереси народу. Проте він вважав, що «самому народові його власні інтереси незрозумілі», саме тому народ потребує освічених та мудрих правителів. А вже правитель, обмірковуючи та здійснюючи вибір того чи іншого рішення має володіти такими прекрасними якостями, як-от: «...у доброті не марнотратний; примушуючи до праці, не викликає гніву; у бажаннях не жадібний; у величі не гордий; викликаючи повагу, не жорстокий».

Політична філософія Платона та Аристотеля утворила фундамент для усіх подальших досліджень, адже вони обґрунтували вибір форми правління та виокремили критерії політичного вибору. Сьогодні є актуальною теза Платона щодо правитель – слуга закону. У творі Аристотеля «Політика» визначаються необхідні умови для політичного вибору такої форми правління, яка б слугувала спільній користі. Отже, для подальшого розвитку теорії політичного вибору вкрай важливими є антропоцентризм Конфуція, положення Платона й Аристотеля про політику як мистецтво, спрямоване на управління суспільними відносинами.

У Середньовіччі панувала теологічна доктрина політичного вибору, відповідно до якої політика підпорядковувалась церкві, а вибір мав відповідати критеріям християнської релігії. У цьому контексті особливої ваги набувають імперська ідея організації політичного простору (В. Оккам, М. Падуанський) та ідеї Н. Макіавеллі, які випередили свій час та є альтернативними до теологічної концепції вибору. Н. Макіавеллі започаткував «силову» інтерпретацію політичного вибору, виходячи із розуміння політики як співвідношення сил. Відповідно, політичний вибір має власну логіку, яка відрізняється від інших соціальних просторів. Вибір не обумовлений мораллю чи релігією, він є результатом зіткнення інтересів правителів, мета яких – не допустити стороннього впливу на власний вибір. У сучасних умовах глобалізації вкрай актуальними є роздуми В. Оккама і М. Падуанського. Вони робили наголос на наступному: – імперія є оптимальною формою політичного устрою; – в основі імперії – ідея єдності усіх людей, їх братерства; – ідея єдності влади задля кращого правління, адже розбіжність – джерело хаосу; – мета правління – порядок (В. Оккам) та спокій (М. Падуанський); – монарх – це слуга народу, він лише один із християн. Остання позиція стане основою для прагматичної позиції, яку знаходимо у творах Т. Гоббса, Дж. Локка та Ж.-Ж. Руссо.

Таким чином, у епоху Античності та у Середньовіччі було закладено фундаментальні основи теорії політичного вибору: індивідуалізм, служіння спільному (колективному благу), прагматизм.

Література

1. Яковлев Д.В. Раціональний вибір політичних акторів як фундаментальна умова переходу до демократії / Д.В. Яковлев // Актуальні проблеми політики. – 2012. – вип. 47. – с. 28 – 35.